

ارزیابی راهبردهای استراتژیک توسعه اکوتوریسم با استفاده از مدل SWOT و ماتریس QSPM، مطالعه موردی: منطقه گریت-استان لرستان

مصطفی شاهینی فر^۱، سعید فتوحی^۲، مهدی خدادادی^۳، مریم بیرانوندزاده^۴، نوبخت سبحانی^۵

^۱ استادیار دانشگاه پیام نور

^۲ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، شهرداری خرم آباد، خرم آباد، ایران

^۳ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه گلستان، گرگان، ایران

^۴ دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری و پژوهشگر جهاد دانشگاهی واحد لرستان، خرم آباد، ایران

^۵ دانشجوی دکترا جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه علوم و تحقیقات، تهران، ایران

چکیده

امروزه صنعت توریسم به شکل عام و اکوتوریسم به صورت خاص به عنوان یکی از پایه‌های مهم توسعه در بسیاری از کشورهای جهان بشمار می‌رود. کشور ایران با تنوع بارز محیطی-اکولوژیک از ظرفیت‌های گسترده‌ای برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم برخوردار است. منطقه گریت در غرب کشور از جمله مناطقی است که با برخورداری از چشم‌اندازها و منابع طبیعی فراوان فرصت‌های بسیار زیادی را در زمینه توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم پیش رو دارد. هدف این تحقیق ارزیابی جایگاه اکوتوریسم و توسعه پایدار در این منطقه و تدوین راهبردهای استراتژیک برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم با تاکید بر رویکردهای مشارکتی می‌باشد. این پژوهش از نوع پژوهش‌های پس‌کاوی بوده و روش انجام با توجه به ماهیت کار بر پایه روش‌های توصیفی-تحلیلی می‌باشد. مبتنی بر ماهیت مطالعات مدیریت توسعه، روش‌های گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز طرح ترکیبی از روش‌های اسنادی و میدانی است. جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر تمام ساکنین منطقه گریت و جامعه نمونه که از طریق فرمول کوکران برآورد شده شامل ۶۰ نفر است که به روش انتخابی تعیین شده است. نتایج بدست آمده در این تحقیق نشان می‌دهد که به رغم برخورداری از توان‌های لازم برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم، برخی از موانع داخلی و خارجی مانع تحقق این امر شده است. جلوگیری از پراکندگی سرمایه‌های خرد و اتخاذ رویکرد سرمایه‌گذاری مشارکتی، گسترش فعالیت‌های مکمل اکوتوریسم و مواردی از این قبیل از جمله راهبردهای پیشنهادی این پژوهش به شمار می‌روند.

واژه‌های کلیدی: اکوتوریسم، برنامه ریزی راهبردی، مدل SWOT، ماتریس QSPM منطقه گریت-استان لرستان.

۱- مقدمه

امروزه پدیده گردشگری و اکوتوریسم، به لحاظ درآمدزایی فراوان آن، بسیاری از کشورهای جهان را بر آن داشته که سرمایه-گذاری زیادی را به این بخش اختصاص دهند (Tremblay, 2006: 4). در سالهای اخیر که طبیعت‌گردی یا اکوتوریسم از نظر مفهومی در جوامع مختلف سیاستگذاری و همچنین در نهادهای عمومی و تشکلهای زیست‌محیطی و توسعه پایدار و همچنین ایجاد درآمدهای ارزی و ریالی در تولید ناخالص ملی از رشد قابل توجهی برخوردار شده است (عبداللهی، ۱۳۸۶: ۲). طبق آمار سازمان جهانی گردشگری، بیش از ۷ درصد کل هزینه سفرهای بین‌المللی از آن اکوتوریسم است. براساس آمار منتشره از این سازمان، اکوتوریسم به طور میانگین با نرخ رشد سالانه ۱۰ تا ۱۵ درصد در حال افزایش است، این در حالی است که نرخ رشد سالانه فعالیت‌های گردشگری در مجموع حدود ۴ درصد است (امینیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). جلب و جذب گردشگر به منظور بازدید از مکان‌های دیدنی و آثار ملی و باستانی به سرمایه‌گذاری بسیاری در زمینه آماده‌سازی مکان‌های مورد بازدید، احداث جاده‌های مطلوب قابل دسترسی، هتل‌های چند ستاره، وسایل نقلیه مناسب و نظایر اینها نیازمند است، اما در این میان از بین انواع مختلف گردشگری، اکوتوریسم و جذب گردشگرانی که به منظور دیدن مناظر طبیعی به منطقه مسافرت می‌کنند، با کمترین سرمایه‌گذاری نسبت به سایر انواع گردشگری میسر می‌گردد (Jiang, 2008: 23). یکی از راهبردهای که برای تقویت نواحی محروم و دارای قابلیت توسعه مطرح شده است، توسعه و گسترش گردشگری در مناطقی است که دارای پتانسیل‌های لازم برای توسعه گردشگری هستند. از طرف دیگر رشد و گسترش شهرنشینی و نیاز جوامع شهرنشین به بازدید از جاذبه‌های طبیعی، سبب سرازیر شدن خیل عظیمی از جمعیت شهرنشین به نواحی و مکان‌های دارای جاذبه‌های گردشگری شده است. در این راستا افزایش استفاده از وسایل حمل و نقل خصوصی نیز در تسریع بخشیدن به این جابجایی نقش غیرقابل انکاری داشته است. (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۹). منطقه گریت با داشتن جاذبه‌های طبیعی، توان بالایی برای جذب اکوتوریسم و طبیعت‌گردی داشته و آبشارها، چشمه‌سارها، با اقلیمی فرحبخش و شرایط کوهستانی و برخوردار از چشم‌اندازهای طبیعی از توانمندیها و ظرفیت‌های محیطی بالایی جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریستی برخوردار است. شناخت این قابلیت‌ها به منظور بهره‌وری بیشتر از آنها موجبات رشد فعالیت اکوتوریستی را فراهم می‌آورد و به تسهیل توسعه در ابعاد مختلف نیز کمک می‌نماید. اما علیرغم وجود قابلیت‌های اکوتوریستی بسیار در این روستا به نظر می‌رسد عدم بهره‌برداری بهینه از جاذبه‌های اکوتوریستی و فقدان یک برنامه مدون و استراتژیک، بهره‌وری از توانمندی‌های منطقه را کاهش داده است. به عبارتی دیگر، اتخاذ رویکردی متمرکز و از بالا به پایین و عدم حاکمیت الگوی برنامه‌ریزی استراتژیک مبتنی بر واقعیات مکانی-فضایی، نه تنها به بروز پیامدهای مثبت منجر نشده، که باعث ایجاد اثرات سوء در سطح منطقه نیز شده و دستیابی به توسعه پایدار از طریق رشد و توسعه فعالیت گردشگری را با مشکلاتی روبرو ساخته است، مشکلات زیست‌محیطی و تخریب چشم‌اندازهای طبیعی از جمله این پیامدهای زیانبار است. لذا در کنار محدودیت‌ها و مشکلات گسترده اقتصادی و اجتماعی موجود در منطقه، بررسی و شناخت ظرفیت‌ها و محدودیت‌های بخش اکوتوریسم جهت ارائه راهبردها و راهکارهای توسعه‌ای ضروری به نظر می‌رسد. این نوشتار تلاشی است در راستای شناسایی همه جانبه ظرفیت‌ها و محدودیت‌های فراروی بخش اکوتوریسم در منطقه گریت و می‌کوشد تا با یک نگرش همه جانبه ضمن بررسی و شناخت وضع موجود فعالیت‌های اکوتوریسم در منطقه مورد مطالعه، راهبردهای لازم را برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم ارائه داده و زمینه‌های دستیابی به عواید آن را برای ساکنین محلی فراهم نماید.

۲- ادبیات تحقیق

اکوتوریسم^۱ از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در نقاط مختلف جهان به شمار می‌آید که فرصت بسیار مناسبی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد تا از اهمیت حفظ فرهنگ‌ها و چگونگی محافظت از فرهنگ‌های محلی و طبیعت آگاهی یابند (دارم و مور، ۱۳۸۸؛ به نقل از بدری و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۵).

نقش و پیامدهای مثبت فراوان توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم در زمینه اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی در جوامع بر هیچکس پوشیده نیست، از اینرو در جهان معاصر بویژه در کشورهای در حال توسعه که فاقد منابع و ذخایر زیرزمینی هستند، به شدت مورد استقبال قرار گرفته است. جدول (۱) برخی از پیامدهای توسعه و گسترش اکوتوریسم را نشان می‌دهد.

جدول ۱: تاثیر اکوتوریسم در توسعه اجتماعات محلی

ردیف	نتایج توسعه اکوتوریسم
اقتصادی	افزایش اهمیت نواحی حفاظت شده و اکوسیستم‌ها، و بالابردن ارزش اقتصادی آنها
	ایجاد درآمد مستقیم برای نواحی حفاظت شده
	ایجاد درآمد مستقیم و غیرمستقیم برای جوامع محلی، و افزایش انگیزه آنها در حفاظت از محیط زیست
زیست محیطی	منجر شدن به شکل‌گیری تشکیلات منسجم برای پایش از نواحی حفاظت شده در سطح جوامع محلی و ملی
اجتماعی	ارتقای فرهنگ استفاده پایدار از منابع طبیعی و منجر شدن به کاهش تهدیدات جوامع زیستی

منبع: (دارم و مور، ۱۳۸۸؛ به نقل از بدری و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۵).

اکوتوریسم زیرمجموعه‌ها و شاخه‌های فراوان دارد که با توجه به شرایط اقلیمی و تنوع آب و هوایی هر منطقه تعداد و نوع آن متغیر است (جدول ۲).

جدول ۲: شاخه‌های اکوتوریسم و ویژگیهای آنها

ویژگیها	نوع اکوتوریسم
مسافرت برای یک تجربه غیرمعمول که شامل خطر هم است و زیاد هم قابل اطمینان نیست مانند یک سفر در جنگلهای آمازون.	سفر ماجراجویانه ^۲
هر شکل از توریسم که منابع تفریحی و زیست محیطی را تقلیل ندهد تا دیگران از آن لذت ببرند	مسافرت پایدار ^۳
توریسمی که اثر منفی بر طبیعت نگذارد و بر طبیعت خطرناک نباشد.	سفر مسئولانه ^۴
توریسم در طبیعت، جنگل، دیدن گله گاوها و گوسفندان.	توریسم طبیعی ^۵

¹ - Ecotourism

² - Adventure Travel

³ - Sustainable Tourism

⁴ - Responsible Tourism

سفر سبز ^۶	سفری که دوستانه با طبیعت باشد.
توریسم ورزشی ^۷	این مسافرتها بر فعالیتهای بدنی که در هوای آزاد و صحراها صورت می گیرد، متمرکز است. مثل کوهپیمایی، قایق سواری و غیره.
توریسم فرهنگی ^۸	که با معماری بناها، فرهنگ و تاریخ مردم بومی سرو کار دارد. که توام با تاثیرپذیری و مشاهده فرهنگها است.
آگری توریسم ^۹	نوعی گردشگری است که در آن از کارهای کشاورزی سنتی دیدن می کنند و یا اینکه شخصاً در این گونه فعالیتهای شرکت می کنند بدون اینکه به اکوسیستم منطقه یا حاصخیزی زمینهای کشاورزی میزبان لطمه وارد شود.

منبع: عبدالمهی، ۱۳۸۶: ۵-۶.

از آنجا که اکوتوریسم در قرن بیست و یکم بسیاری از فضاهای جغرافیایی را تحت تأثیر قرار می دهد و الگوی فضایی جدیدی را در نواحی مختلف جغرافیایی شهرها و طبیعتهای بکر با چشم اندازهای زیبای پیرامون شهرها به وجود می آورد، بنابراین، تفرجگاههای محیط طبیعی حاشیه شهرهای بزرگ عمدتاً به دلیل بعد زمانی و فضایی کوتاه و همچنین توانایی استفاده بیشتر افراد طبقه متوسط در روزهای آخر هفته، جایگاه والایی یافته است زیرا این فضاها زمینه ساز استراحت، تمدد اعصاب، گذران اوقات فراغت و انجام سرگرمی محسوب می شوند (مافی و سقایی، ۱۳۸۳: ۱۶۸).

۲-۱- اکوتوریسم و توسعه پایدار

در تعریفی سازمان ملل از توسعه پایدار چنین آمده است: توسعه پایدار آن گونه توسعه ای است که از نظر اقتصادی پویا و پربازده، از نظر زیست محیطی غیرمدافع و غیرمخرب، از نظر اجتماعی عادلانه و قابل قبول و از نظر فن آوری متناسب و مطلوب باشد (امین زاده، ۱۳۷۸؛ به نقل از امینیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۶). براساس رویکرد نظری توسعه پایدار، اکوتوریسم می تواند به عنوان شکلی از گردشگری پایدار عمل کند و منفعت هایی را برای نسل حاضر و آینده به همراه آورد (دوها بوچسبام، ۱۳۸۴: ۲). زیرا امروزه بیشتر مناطق طبیعی باقیمانده از چند راه حفاظت می شوند، که اکوتوریسم یکی از آنهاست. اصولاً اکوتوریسم راهبردی است برای کنترل حفاظت شده. این نوع گردشگری با هدف چندجانبه، یعنی حفاظت از محیط زیست، احترام به جوامع محلی و ارتقای مولفه های فرهنگی جوامع میزبان، سروکار دارد که این اهداف با مفهوم توسعه پایدار همخوانی دارند و شعار اصلی آن (سفر مسئولانه به مناطق طبیعی به منظور حفظ محیط زیست و بهبود اوضاع اقتصادی جوامع محلی) است (درام و مور، ۱۳۸۸: ۱)، (شکل ۱).

⁵ - Nature – Based Tourism

⁶ - Green Tourism

⁷ - Sport Tourism

⁸ - Cultural Tourism

⁹ - Agro Tourism

شکل ۱: اکوتوریسم و توسعه پایدار (منبع: S. Ross, G. Wall/Tourism Management 20 (1999) 129)

تأثیرات و پیامدهای اکوتوریسم در حوزه توسعه پایدار می‌تواند بسیار متفاوت و گسترده باشد. که در جدول (۳) به پیامدهای اکوتوریسم در زمینه‌های زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی اشاره شده است.

جدول ۳: پیامدهای اکوتوریسم

اهداف	عملکرد
۱- حفظ منابع طبیعی ۲- ارتقاء نظارت زیست محیطی	زیست محیطی
۱- ایجاد درآمد ۲- تعدیل شکاف اقتصادی	اقتصادی
۱- آموزش تعاملات اجتماعی و فرهنگی ۲- تبادل فرهنگی ۳- گسترش مشارکت محلی	اجتماعی- فرهنگی

منبع: Ibid, 131

بو (۱۹۹۲) پیامدهای اکوتوریسم را که در پایداری جوامع محلی و محیط‌های طبیعی اثر بخش است در سه گروه اقتصادی، زیرساختی و رفاه اجتماعی طبقه‌بندی می‌نماید. جدول (۴) خلاصه‌ای از این طبقه‌بندی و پیامدهای اکوتوریسم را نشان می‌دهد.

جدول ۴: منافع بالقوه اقتصادی، زیرساختی و اجتماعی اکوتوریسم

امثال	شکل منفعت	ابعاد
<ul style="list-style-type: none"> * افزایش شاغلین محلی در فعالیت‌های مرتبط با اکوتوریسم * افزایش تعداد کارها و شغل‌های جدید (رستوران‌داری، هتلداری، راهنمای تور و غیره) 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش فرصت‌های اشتغال - کارآفرینی - توزیع درآمد 	منافع اقتصادی
<ul style="list-style-type: none"> * افزایش تعداد مراکز ارائه‌دهنده انواع خدمات بهداشتی - درمانی یا آموزشی در محل یا نزدیک محل * افزایش سرانه جاده‌های ارتباطی * افزایش وسایل حمل و نقل 	<ul style="list-style-type: none"> - دسترسی به کالا و خدمات - دسترسی به خدمات بهداشتی - درمانی و آموزشی - توسعه زیرساخت‌های ارتباطی 	منافع زیرساختی

توسعه زیر ساخت های حمل و نقل	* افزایش کیفیت جاده های ارتباطی
منافع رفاه اجتماعی	- حفظ و تقویت میراث فرهنگی - افزایش سطح آگاهی ساکنین محلی
	* سطح آگاهی میزبان بر نحوه تعامل با گردشگر و نحوه ارائه خدمات و در نتیجه در افزایش درآمد اثرگذار است. * استفاده از تجارب گردشگران برای توسعه گردشگری محلی

منبع: boo, 1992, p.39

مطالعات متعددی در زمینه اکوتوریسم صورت گرفته که در جدول (۵) به برخی از این مطالعات اشاره شده است.

جدول ۵: خلاصه‌ای از سوابق مطالعاتی در حوزه اکوتوریسم

منبع	عنوان	یافته‌ها
نوحه گر و همکاران (۱۳۸۸)	ارزیابی قابلیت‌های طبیعت‌گردی جزیره قشم با بهره‌گیری از مدل استراتژی SWOT	استراتژی حداکثر استفاده اقتصادی از ورود طبیعت گردان با حفظ ارزش های جزیره
پرهام و همکاران (۱۳۹۰)	ارزیابی توان توسعه اکوتوریسم روستای اشکوند و مناطق اطراف آن با استفاده از مدل SWOT	الویت‌بندی استراتژی‌ها براساس پیامدهای احتمالی محیط زیستی
دانگ و کینگ ^{۱۰} (۲۰۰۲)	ارزیابی جاذبه‌های طبیعی برای گردشگری (مطالعه موردی: پارک ملی ویکتوریا استرالیا) با استفاده از مدل AHP	انتخاب محل مناسب برای گردشگران و یاری رساندن مدیران در اولویت بندی سرمایه‌گذاری و حفاظت از محیط زیست
جیا و هنگ ^{۱۱} (۲۰۰۷)	ارزیابی جوامع و مناطق توریستی استان های جنوب غربی چین با استفاده از تکنیک AHP و PCA	شرایط مطلوب برای استان‌های سیچوان و بونیان، وضعیت متوسط برای چونگ کین و گوانگ ژو و وضعیت ضعیف برای استان‌های گوپی ژو و تبت

بر اساس تجربیات موجود در این زمینه، مقاله حاضر سعی دارد با استفاده از رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک و بکارگیری مدل SWOT، به بررسی توانمندی‌ها و فرصت‌های اکوتوریسم در منطقه گریت بپردازد و در نتیجه با شناسایی نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدها، استراتژی لازم برای توسعه اکوتوریسم منطقه مورد مطالعه تدوین کند.

۳- سوالات تحقیق

سوال شماره ۱: نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در ارتباط با گسترش فعالیت‌های بخش اکوتوریسم در سطح منطقه مورد مطالعه کدامند؟

¹⁰-Dend and King

¹¹-Jia and Hong

سوال شماره ۲: سناریوها و راهبردهای لازم برای توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم در سطح منطقه مورد مطالعه کدامند؟

۴- روش تحقیق

پژوهش پیش روی از نوع پژوهش‌های پس‌کاوی است و روش انجام مطالعات در این پژوهش با توجه به ماهیت کار مبتنی بر روشهای توصیفی- تحلیلی و پیمایشی (نظر سنجی از خبرگان) می‌باشد. مبتنی بر ماهیت مطالعات مدیریت توسعه، روشهای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز طرح ترکیبی از روشهای اسنادی (جستجوی کتابخانه‌ای) و میدانی (استفاده از پرسشنامه ساخت یافته و تکنیک دلفی در خصوص نقاط قوت ضعف، فرصت‌ها و چالش‌های موجود و آینده) می‌باشد.

۴-۱- جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر تمام ساکنین منطقه گریت است و جامعه نمونه که از طریق فرمول کوکران برآورد شده شامل ۶۰ نفر است که به روش انتخابی تعیین شده است.

۴-۲- ابزار

روشهای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز طرح ترکیبی از روشهای اسنادی (جستجوی کتابخانه‌ای) و میدانی (استفاده از پرسشنامه ساخت یافته ۱۲ و تکنیک دلفی در خصوص نقاط قوت ضعف، فرصت‌ها و چالش‌های موجود و آینده) می‌باشد. گرفته شده است.

۵- یافته‌های تحقیق

در این تحقیق به منظور تدوین استراتژی‌های توسعه اکوتوریسم در منطقه مورد مطالعه از چارچوب برنامه‌ریزی استراتژیک استفاده شده است. در این چارچوب، تدوین استراتژی‌ها واقع‌بینانه و مبتنی بر ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه می‌باشد. ابزار اصلی در این روش، مدل تحلیل SWOT است که امروزه در سطح جهانی و بویژه در حوزه توسعه پایدار به طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد. این چارچوب دارای چهار مرحله اصلی به شرح زیر است:

مرحله اول: شناخت عوامل محیطی داخلی و خارجی (IFE) و (EFE)

عوامل داخلی عواملی هستند که مربوط به درون منطقه هستند و برخلاف عوامل خارجی تا حدود زیادی در کنترل مدیریت منطقه هستند. نقاط قوت (S) و ضعف (W) از جمله عوامل داخلی هستند. عوامل خارجی از مناطق رقیب، رقبای خارجی، نهادهای دولتی، اتحادیه‌های کارگری، سهامداران، تامین کنندگان، مشتریان، اتحادیه‌های تجاری، واسطه‌های مالی و غیره تشکیل شده‌اند. فرصتها (O) و تهدیدها (T) از جمله عواملی هستند که از محیط خارج بر منطقه اثر می‌گذارند. (شکل ۲)

¹² - structured quetionary.

W1 W2 W3 W4	ضعف ها W	S1 S2 S3 S4	قوت ها S
T1 T2 T3 T4	تهدیدها T	O1 O2 O3 O4	فرصت ها

شکل ۲: چارچوب تدوین تقاطق قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها

مرحله دوم: ارزیابی عوامل داخلی (IFE) و خارجی (EFE)

در این مرحله هر کدام از عوامل موثر در محیط داخلی و خارجی در یک ماتریس دسته‌بندی شده و وزن نسبی آنها مشخص می‌شود (جدول ۶ و ۷).

جدول ۶: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)

ردیف	عوامل موثر در محیط داخلی	متوسط وزن	ضریب اهمیت	وزن نسبی
S1	وجود طبیعت بکر با چشم انداز زیبا	۰.۳۵	۴.۱۲	۱.۴۶
S2	بالا بودن امنیت در منطقه جهت فعالیتهای گردشگری و اکوتوریسم	۰.۳۰	۳.۵	۱.۰۵
W1	عدم درک کافی ارزش واقعی جامعه میزبان از گردشگری و آثار اقتصادی و فرهنگی آن	۰.۱۷	۲	۰.۳۴
W2	عدم برنامه ریزی دقیق و مدیریت صحیح گردشگری در منطقه جهت بهره برداری اقتصادی	۰.۱۷	۲	۰.۳۴
	جمع کل امتیازات عوامل	1	۱۱.۶	3.2

جدول ۷: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)

ردیف	عوامل موثر در محیط خارجی	متوسط وزن	ضریب اهمیت	وزن نسبی
O1	افزایش شمار گردشگران داخلی و خارجی نسبت به گذشته	۰.۲۳	2.55	۰.۵۸
O2	داشتن پتانسیل لازم و مستعد برای توسعه گردشگری و فعالیتهای اکوتوریسم	۰.۲۱	3.41	۱.۰۴
T1	ضعف تبلیغاتی و آشنا نبودن گردشگران با جاذبه های منطقه و اکوتوریسم	۰.۲۰	2.2	۰.۴۲

۰.۸۱	3	0.27	پایین بودن سیستم نظارت مناسب زیست محیطی در منطقه به واسطه فعالیتهای گردشگران	T2
2.86	11.16	1	جمع کل امتیازات عوامل	

مرحله سوم: تشکیل ماتریس تطبیقی و تدوین استراتژی‌ها

نتایج حاصل از ارزیابی عوامل داخلی و خارجی تعیین کننده نوع استراتژی منتخب برای منطقه مورد مطالعه است. در این مرحله چهار نوع استراتژی به شرح زیر وجود دارد:

○ استراتژی‌های تهاجمی یا SO: برای استفاده از فرصت‌ها با استفاده از نقاط قوت

○ استراتژی‌های تعاملی یا تنوع یا ST: برای استفاده از نقاط قوت جهت جلوگیری از تهدیدها

○ استراتژی‌های محافظه کارانه با تضمین جهت یا WO: برای جبران نقاط ضعف.

○ استراتژی تدافعی یا انفعالی یا WT: برای به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدها و نقاط ضعف (شکل ۳).

شکل ۳: مدل مفهومی روش شناسی ارزیابی عوامل داخلی و خارجی و تشخیص نوع استراتژی

مرحله چهارم: تشکیل ماتریس کمی آلترناتیوهای استراتژیک (QSPM)

در این مرحله انطباق هر کدام از استراتژی‌های تدوین شده با عوامل داخلی و خارجی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

مرحله پنجم: تصمیم‌گیری (اولویت‌بندی استراتژی‌ها)

در این مرحله با استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) استراتژی‌های مختلف تدوین شده در مرحله تشکیل ماتریس تطبیقی استراتژی‌ها مورد ارزیابی و قضاوت قرار می‌گیرد و جذابیت نسبی آنها تعیین شده و در نهایت اولویت‌بندی می‌شوند. لازم به ذکر است که هر چه میزان جذابیت یک استراتژی بیشتر باشد در اولویت بالاتری جای می‌گیرد.

در این مرحله اطلاعات جمع‌آوری شده در چارچوب برنامه‌ریزی استراتژیک و با استفاده از مدل SWOT مورد تحلیل قرار گرفته است. در مرحله نخست برای دستیابی به مهم‌ترین اولویت‌ها در توسعه اکوتوریسم منطقه گریت، براساس نظر کارشناسان و مردم جامعه محلی به تشکیل ماتریس مقایسه دوه‌دو عوامل داخلی (قوت، ضعف) و عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) پرداخته شده و راهبردهای اساسی برای توسعه اکوتوریسم منطقه گریت شناسایی شدند.

الف) ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (LFE): این ماتریس ابزاری جهت بررسی عوامل داخلی سازمان می‌باشد. در واقع نقاط قوت و ضعف واحدهای سازمانی را ارزیابی می‌نماید (جدول ۸).

جدول ۸: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE) اکوتوریسم منطقه گریت

امتیاز نهایی	رتبه	ضریب اهمیت	میانگین	عوامل داخلی (LFE)
قوت‌ها (S)				
۰.۱۹	۳	۰.۰۵	۲.۵۴	S ₁ : مستعد بودن و آماده بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری
۰.۱۷	۳	۰.۰۴	۲.۳۵	S ₂ : وجود محصولات کشاورزی بومی جهت عرضه به گردشگران
۰.۱۷	۴	۰.۰۶	۱.۱۷	S ₃ : وجود آداب و رسوم و فرهنگ محلی
۰.۱۶	۴	۰.۰۵	۲.۴۵	S ₄ : برخورداری از چشم انداز های طبیعی فراوان
۰.۱۶	۴	۰.۰۵	۲.۴۵	S ₅ : داشتن محیط آرام و بدون سروصدا در جهت استراحت و تمدد اعصاب و تفریح
۰.۱۶	۳	۰.۰۵	۲.۷۳	S ₆ : تنوع عرصه های طبیعی متفاوت در کنار هم (مرتعزار، جنگل و غیره)
۰.۲۳	۴	۰.۰۶	۳.۱۵	S ₇ : تنوع زیستی گسترده
۰.۱۵	۳	۰.۰۵	۲.۹۵	S ₈ : وجود نیروی انسانی جوان و کارآمد
۰.۱۳	۳	۰.۰۳	۲.۶۴	S ₉ : اقلیم آسایش مناسب و طولانی جهت استفاده از بیلاقات منطقه.
ضعفها (W)				
۰.۰۷	۲	۰.۰۷	۲.۰۵	W ₁ : عدم تمایل ساکنین جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری از جمله عدم آشنایی به صنعت گردشگری
۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۲.۳۸	W ₂ : عدم وجود برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری‌های دولتی در منطقه گریت
۰.۱۲	۱	۰.۰۶	۲.۴۶	W ₃ : عدم وجود تسهیلات بهداشتی و خدماتی
۰.۱۰	۱	۰.۰۵	۲.۳۲	W ₄ : فقدان تسهیلات و امکانات رفاهی در منطقه
۰.۰۶	۲	۰.۰۶	۱.۸۴	W ₅ : عدم وجود نیروهای متخصص و آموزش دیده در منطقه گریت
۰.۰۷	۱	۰.۰۷	۲.۲۷	W ₆ : توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال (تراکم کم در زمستان)
۰.۰۹	۲	۰.۰۹	۲.۵۹	W ₇ : نامناسب بودن زیرساخت‌های محیطی و کالبدی (همانند جاده‌ها)
۰.۰۶	۲	۰.۰۳	۲.۸۷	W ₈ : پراکندگی سرمایه های خرد محلی و عدم کارایی آنها
۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۲.۱۵	W ₉ : عدم آشنایی ساکنین روستای گریت ه و عدم آموزش آنها در نحوه خدمات رسانی و بر خورد با گردشگران
۲.۲۱		۱۰۰%	۴۳.۳۶	جمع

همانطور که ملاحظه می‌شود، براساس نظرات خبرگان جامعه محلی، مهمترین نقطه قوت منطقه مورد مطالعه در زمینه اکوتوریسم، تنوع زیستی گسترده و برخورداری از نیروی کار جوان و مهمترین نقطه ضعف نیز پراکندگی سرمایه‌های خرد و نامناسب بودن زیرساخت‌های کالبدی و فیزیکی می‌باشد.

ب) ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE): این ماتریس ابزاریست که به استراتژیست‌ها اجازه می‌دهد تا عوامل محیطی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، حقوقی، تکنولوژیکی، وضعیت بازار را در مقطع زمانی مورد نظر مورد ارزیابی قرار دهند و برای سازمانهای دولتی و خصوصی و عمومی کاربرد دارد (جدول ۹).

جدول ۹: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE) اکوتوریسم منطقه گریت

عوامل خارجی (EFE)				میانگین	ضریب اهمیت	رتبه	امتیاز نهایی
فرصتها (O)							
O ₁ : مجاورت با شهرهای گردشگری پذیر							
۰.۱۹	۴	۰.۰۵	۲.۱۲				
O ₂ : برگزاری نمایشگاه‌های سالیانه در شهرهای اطراف							
۰.۱۷	۴	۰.۰۴	۱.۸۶				
O ₃ : سرمایه گذاری‌های کوچک و بزرگ در راستای اهداف گردشگری							
۰.۱۷	۳	۰.۰۶	۲.۵۶				
O ₄ : وجود راه‌های ارتباطی مناسب جهت سهولت دسترسی به جاذبه‌های طبیعی و انسانی مناطق اطراف							
۰.۱۶	۳	۰.۰۵	۲.۴۲				
O ₅ : امکان‌پذیری توسعه فعالیت‌های آگری توریسم							
۰.۱۶	۳	۰.۰۵	۲.۳۵				
O ₆ : امکان‌پذیری توسعه گردشگری فرهنگی و نمایشگاه‌های فرهنگ محلی							
۰.۱۶	۳	۰.۰۵	۲.۴۱				
O ₇ : مجاورت با مسیرهای ورود گردشگر به قطب گردشگری غرب کشور							
۰.۲۳	۴	۰.۰۶	۲.۵۵				
O ₈ : مجاورت با مناطق نمونه گردشگری							
۰.۱۵	۳	۰.۰۵	۲.۱۷				
O ₉ : حضور سازمان‌های مردم نهاد فعال در زمینه زیست محیطی							
۰.۱۳	۴	۰.۰۳	۱.۴۲				
تهدیدها (T)							
T ₁ : فقدان اختصاص ردیف بودجه و اعتبار ویژه برای منطقه مورد مطالعه در اعتبارات استانی							
۰.۰۷	۱	۰.۰۷	۳.۲۱				
T ₂ : واگذاری حق بهره برداری از منابع طبیعی به سودجویان به بهانه از توسعه اکوتوریسم							
۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۲.۸۷				
T ₃ : امکان عدم بهره برداری اقتصادی روستاییان به دلیل تأمین نیازهای اکوتوریست‌ها از منابع غیر بومی توسط تورگردانان							
۰.۱۲	۲	۰.۰۶	۲.۶۴				
T ₄ : از بین رفتن فرهنگ سنتی و محلی (همانند: زبان، آداب و رسوم محلی و نوع پوشاک، معماری، مسکن و غیره) با افزایش گردشگران							
۰.۱۰	۲	۰.۰۵	۲.۱۳				
T ₅ : عدم نظام تبلیغاتی مناسب برای معرفی جاذبه‌ها و ظرفیت‌های منطقه به سرمایه‌گذاران							
۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۲.۸۹				
T ₆ : ورود سرمایه‌گذاران غیربومی به روستاها و بهره برداری اقتصادی آنان							
۰.۰۷	۱	۰.۰۷	۳.۱۶				
T ₇ : شکل‌گیری ناامنی‌های اجتماعی در منطقه							
۰.۰۹	۱	۰.۰۹	۳.۸۷				
T ₈ : ناپایداری منابع طبیعی							
۰.۰۶	۲	۰.۰۳	۱.۳۲				
T ₉ : مهاجرت گسترده ساکنین به شهر.							
۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۲.۶۵				
۲.۲۰		۱	۴۴.۵۱				جمع

همانطور که ملاحظه می‌گردد مهمترین فرصت‌های پیش‌رو در زمینه اکوتوریسم در منطقه مورد مطالعه، سرمایه گذاری‌های کوچک و بزرگ در راستای اهداف گردشگری، مجاورت با مسیرهای ورود گردشگر به قطب گردشگری غرب کشور، وجود راه‌های ارتباطی مناسب جهت سهولت دسترسی به جاذبه‌های طبیعی و انسانی مناطق اطراف، بالاترین امتیاز را به خود اختصاص دادند و از میان اصلی‌ترین تهدیدها می‌توان به عدم توجه کافی به وضعیت اقتصادی منطقه مورد مطالعه، شکل‌گیری ناامنی‌های اجتماعی در منطقه، فقدان اختصاص ردیف بودجه و اعتبار ویژه برای منطقه مورد مطالعه در اعتبارات استانی، ورود سرمایه‌گذاران غیربومی به روستاها و بهره‌برداری اقتصادی آنان، عدم نظام تبلیغاتی مناسب برای معرفی جاذبه‌ها و ظرفیت‌های منطقه به سرمایه‌گذاران را اشاره نمود.

تشکیل ماتریس تطبیقی و تدوین استراتژیها

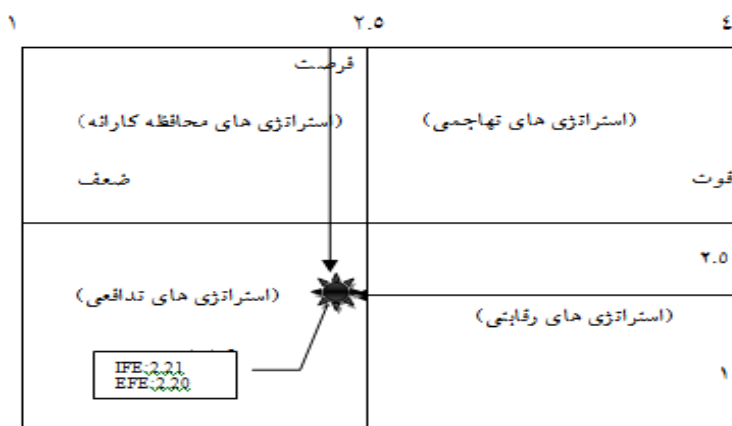
قلمرو ماتریس SWOT وسیع و گسترده است و در واقع یک چهارچوب مفهومی برای تحلیل‌های سیستمی محسوب می‌شود که امکان بررسی عوامل و مقایسه تنگناها، تهدیدات، جنبه‌های آسیب زنده، فرصت‌ها، تقاضاها و موقعیت‌های محیط بیرونی را همراه با نقاط قوت و ضعف استراتژی به وجود می‌آورد. این استراتژی‌ها عبارتند از:

- ۱- استراتژی‌های تهاجمی (SO): راهبردهای حداکثر استفاده از فرصت‌های محیطی با بکارگیری نقاط قوت سازمان
 - ۲- استراتژی‌های محافظه کارانه (WO): راهبردهای استفاده از مزیت‌های بالقوه‌ای که در فرصت‌های محیطی نهفته است، برای جبران نقاط ضعف موجود سازمان
 - ۳- استراتژی‌های رقابتی (ST): راهبردهای استفاده از نقاط قوت سازمان برای جلوگیری از مواجهه با تهدیدات
 - ۴- استراتژی‌های تدافعی (WT): راهبردهایی برای به حداقل رساندن زیانهای ناشی از تهدیدها و نقاط ضعف.
- در این بخش از بررسی، برای تعیین نوع استراتژی و سناریوی انتخابی، محیط داخلی و خارجی مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد. (جدول ۱۰).

جدول ۱۰: امتیازات نهایی IFE و EFE

میانگین کل	محیط
۲.۲۰	جمع کل عوامل خارجی (EFE)
۲.۲۱	جمع کل عوامل داخلی (IFE)

نتایج حاصل از ارزیابی عوامل داخلی و خارجی در ماتریس تطبیقی استراتژی‌ها نشان می‌دهد که متوسط ارزش عوامل داخلی برابر ۲.۲۱ و متوسط ارزش نهایی عوامل خارجی برابر ۲.۲۰ می‌باشد. با عنایت به چهار دسته استراتژی قرار گرفته در ماتریس سوات و با توجه به منطقه قرار گرفتن اکوتوریسم در ماتریس داخلی و خارجی، آن دسته از استراتژی‌هایی را جهت ارزیابی و انتخاب در ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی بر می‌گزینند که مربوط به منطقه تعیین شده در ماتریس چهارخانه‌ای داخلی و خارجی باشد (امینی و خباز باویل، ۱۳۸۸: ۲۵) (شکل ۳).

شکل ۳: ماتریس IFE و EFE منطقه گریت

با توجه به ماتریس عوامل داخلی و خارجی، برای اکوتوریسم منطقه گزینش استراتژی‌های تدافعی انتخاب می‌شوند. بر مبنای واقعیات پیش‌رو در محیط داخلی و خارجی که با مشارکت و نظرسنجی از جامعه محلی به دست آمد و مورد تحلیل قرار گرفت، سه استراتژی پیشنهادی برای نیل به توسعه اکوتوریسم بر مبنای واقعیات پیش‌رو عبارتند از:

(۱) **استراتژی اول:** گسترش زمینه‌های جذب گردشگر از طریق توسعه بخش‌های مکمل اکوتوریسم در سطح منطقه (اگری توریسم و غیره)

(۲) **استراتژی دوم:** توسعه نظام آموزش و اطلاع رسانی در ارتباط با نحوه خدمات رسانی و جذب گردشگران

(۳) **استراتژی سوم:** توسعه سرمایه‌گذاری مشارکتی توسط بخش خصوصی (جمع‌آوری سرمایه‌های خرد) در بخش اکوتوریسم

مرحله تصمیم‌گیری - ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM)

این ماتریس مشخص می‌نماید که کدام یک از گزینه‌های استراتژیک انتخاب شده، مناسبتر می‌باشد و در واقع این استراتژی‌ها را اولویت‌بندی می‌نماید. برای تهیه ماتریس استراتژیک کمی (QSPM) از تجزیه و تحلیل مراحل قبل چارچوب جامع تدوین استراتژی استفاده می‌شود (امینی و خباز باویل، ۱۳۸۸: ۲۷). در زیر، ماتریس استراتژیک کمی برای اکوتوریسم منطقه گزینش آورده شده است که در آن سه استراتژی تدافعی انتخاب شده مورد بررسی قرار گرفته است (جدول ۱۱ و ۱۲).

جدول ۱۱: ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (QSPM) اکوتوریسم منطقه گزینش (عوامل داخلی)

استراتژی عوامل داخلی	ضریب اهمیت	استراتژی اول:		استراتژی دوم:		استراتژی سوم:	
		ضریب جذابیت	نمره	ضریب جذابیت	نمره	ضریب جذابیت	نمره
قوتها (S)							
S1	۰.۰۵	۴	۰.۲	۳	۰.۱۵	۴	۰.۲
S2	۰.۰۵	۴	۰.۲	۳	۰.۱۵	۳	۰.۱۵
S3	۰.۰۲	۴	۰.۰۸	۴	۰.۰۸	۴	۰.۰۸
S4	۰.۰۵	۴	۰.۲	۴	۰.۲	۴	۰.۲
S5	۰.۰۵	۳	۰.۱۵	۴	۰.۲	۴	۰.۲
S6	۰.۰۶	۴	۰.۲۴	۴	۰.۲۴	۴	۰.۲۴
S7	۰.۰۷	۳	۰.۲۱	۴	۰.۲۸	۴	۰.۲۸
S8	۰.۰۶	۳	۰.۱۸	۴	۰.۲۴	۴	۰.۲۴
S9	۰.۰۶	۳	۰.۱۸	۴	۰.۲۴	۳	۰.۱۸
ضعفها (W)							
W1	۰.۰۴	۲	۰.۰۸	۱	۰.۰۴	۱	۰.۰۴
W2	۰.۰۵	۲	۰.۱	۱	۰.۰۵	۱	۰.۰۵
W3	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۲	۰.۱
W4	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۲	۰.۱
W5	۰.۰۴	۲	۰.۰۸	۲	۰.۰۸	۱	۰.۰۴
W6	۰.۰۵	۲	۰.۱	۲	۰.۱	۲	۰.۱
W7	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۲	۰.۱
W8	۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۱	۰.۰۶	۲	۰.۱۲
W9	۰.۰۵	۲	۰.۱	۲	۰.۱	۲	۰.۱
جمع	۱.۰۰	۲۳.۱	۲.۳۶	۲.۵۲			

جدول ۱۲: ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) اکوتوریسم منطقه گریت (عوامل خارجی)

استراتژی سوم: توسعه سرمایه گذاری مشارکتی توسط بخش خصوصی (جمع آوری سرمایه های خرد) در بخش اکوتوریسم		استراتژی دوم: توسعه نظام آموزش و اطلاع رسانی در ارتباط با نحوه خدمات رسانی و جذب گردشگران		استراتژی اول: گسترش زمینه های جذب گردشگر از طریق توسعه بخشهای مکمل اکوتوریسم در سطح منطقه (اگری توریسم و غیره)		ضریب اهمیت	استراتژی عوامل داخلی
نمره	ضریب جذابیت	نمره	ضریب جذابیت	نمره	ضریب جذابیت		
فرصتها (O)							
۰.۱۲	۳	۰.۱۶	۴	۰.۱۲	۳	۰.۰۴	O1
۰.۱۶	۴	۰.۱۶	۴	۰.۱۶	۴	۰.۰۴	O2
۰.۱۵	۳	۰.۱۵	۳	۰.۱۵	۳	۰.۰۵	O3
۰.۲	۴	۰.۱۵	۳	۰.۲	۴	۰.۰۵	O4
۰.۲	۴	۰.۱۵	۳	۰.۱۵	۳	۰.۰۵	O5
۰.۲	۴	۰.۱۵	۳	۰.۲	۴	۰.۰۵	O6
۰.۱۵	۳	۰.۱۵	۳	۰.۲	۴	۰.۰۵	O7
۰.۱۶	۴	۰.۱۲	۳	۰.۱۶	۴	۰.۰۴	O8
۰.۱۲	۴	۰.۱۲	۴	۰.۰۹	۳	۰.۰۳	O9
تهدیدها (T)							
۰.۰۷	۱	۰.۱۴	۱	۰.۰۷	۱	۰.۰۷	T1
۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۱	۰.۰۵	T2
۰.۰۵	۱	۰.۱	۲	۰.۲	۲	۰.۰۵	T3
۰.۰۸	۲	۰.۰۸	۲	۰.۰۸	۲	۰.۰۴	T4
۰.۱۲	۲	۰.۱۲	۲	۰.۰۶	۱	۰.۰۶	T5
۰.۱۴	۲	۰.۱۴	۲	۰.۰۷	۱	۰.۰۷	T6
۰.۱۶	۲	۰.۱۶	۲	۰.۱۶	۲	۰.۰۸	T7
۰.۰۴	۲	۰.۰۴	۲	۰.۰۴	۲	۰.۰۲	T8
۰.۰۵	۱	۰.۰۵	۱	۰.۱	۲	۰.۰۵	T9
۲.۲۲		۲.۱۹		۲.۲۶		۱.۰۰	جمع

همانطور که در جدول ۱۱ و ۱۲ ملاحظه می‌گردد، استراتژی‌های تعیین شده براساس مجموع عوامل داخلی و خارجی مورد ارزیابی قرار گرفته است. براساس ارزیابی عوامل داخلی، مجموع امتیاز استراتژی‌های اول تا سوم به ترتیب برابر ۲.۳۱، ۲.۳۶ و ۲.۵۲ می‌باشد و امتیاز استراتژی‌های اول تا سوم عوامل خارجی نیز به ترتیب برابر ۲.۲۶، ۲.۱۹ و ۲.۲۲ می‌باشد.

اولویت‌بندی استراتژیها

با جمع‌بندی ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی (عوامل داخلی - عوامل خارجی) نتایج زیر حاصل می‌شود (جدول ۱۳).

جدول ۱۳: اولویت‌بندی (جذابیت) استراتژی‌ها نسبت به عوامل داخلی و خارجی

میانگین نمرات	نمره جذابیت عوامل خارجی	نمره جذابیت عوامل داخلی	استراتژی‌ها
۴.۷۴	۲.۲۲	۲.۵۲	استراتژی سوم: توسعه سرمایه گذاری مشارکتی توسط بخش خصوصی (جمع آوری سرمایه های خرد) در بخش اکوتوریسم
۴.۵۷	۲.۱۹	۲.۳۶	استراتژی اول: گسترش زمینه های جذب گردشگر از طریق توسعه بخشهای مکمل اکوتوریسم در سطح منطقه (اگری توریسم و غیره)
۴.۵۵	۲.۲۶	۲.۳۱	استراتژی دوم: توسعه نظام آموزش و اطلاع رسانی در ارتباط با نحوه خدمات رسانی و جذب گردشگران

براساس ارزیابی میانگین نمرات استراتژی‌های تدافعی در ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمی، استراتژی توسعه سرمایه‌گذاری مشارکتی توسط بخش خصوصی (جمع‌آوری سرمایه‌های خرد) در بخش اکوتوریسم به عنوان اولویت نخست، و استراتژی توسعه بخشهای مکمل، استراتژی توسعه نظام آموزش و اطلاع‌رسانی نیز به عنوان استراتژی‌های دوم و سوم انتخاب شد.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی‌ها و تحلیل‌های انجام گرفته در زمینه اکوتوریسم در منطقه مورد مطالعه نشان می‌دهد که این منطقه در کنار مسائل و مشکلات فراوان، از ظرفیت‌های فراوانی درونی و بیرونی در زمینه توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم برخوردار است که با بکارگیری درست آنها می‌توان چشم‌اندازهای روشنی را برای منطقه مورد مطالعه به تصویر کشید. از جمله مهمترین ظرفیت‌های درونی این منطقه می‌توان به مواردی از قبیل تنوع زیستی گسترده و برخورداری از نیروی کار جوان و از ظرفیت‌های بیرونی نیز می‌توان به مواردی از قبیل سرمایه‌گذاری‌های کوچک و بزرگ در راستای اهداف گردشگری، مجاورت با مسیرهای ورود گردشگر به قطب گردشگری شمال کشور، وجود راه‌های ارتباطی مناسب جهت سهولت دسترسی به جاذبه‌های طبیعی و انسانی مناطق اطراف اشاره کرد. تحلیل وضعیت موجود با استفاده از رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک، که زمینه‌های لازم را برای احصای نظرات جامعه محلی نیز فراهم می‌نماید، نشان می‌دهد که سناریوی تدافعی چارچوب مناسب برای تدوین استراتژی‌های توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم در منطقه مورد مطالعه می‌باشد و بر این اساس استراتژی‌های توسعه سرمایه‌گذاری مشارکتی توسط بخش خصوصی (جمع‌آوری سرمایه‌های خرد) در بخش اکوتوریسم، گسترش زمینه‌های جذب گردشگر از طریق توسعه بخشهای مکمل اکوتوریسم در سطح منطقه (اگری توریسم و غیره) و توسعه نظام آموزش و اطلاع‌رسانی در ارتباط با نحوه خدمات رسانی و جذب گردشگران پیشنهاد شده است.

منابع

۱. امینی، محمدتقی و صابر خباز باویل (۱۳۸۸)، تدوین استراتژی به روش چارچوب جامع تدوین استراتژی مطالعه موردی: شرکت سهند خودرو تبریز، نشریه مدیریت بازرگانی، شماره ۲، صص ۲۷-۲۵.
۲. امینیان، سکینه و همکاران (۱۳۹۱)، بررسی فرصت‌ها و چالش‌های توسعه پایدار اکوتوریسم ایران، دومین همایش ملی راهکارهای توسعه اقتصادی با محوریت برنامه ریزی منطقه‌ای، دانشگاه آزاد سمنجان، ص ۲.
۳. بدری، سیدعلی و همکاران (۱۳۹۰)، راهبردهای توسعه اکوتوریسم در شهرستان مریوان، پژوهش‌های روستایی، سال دوم، شماره دوم، ص ۳۵.
۴. پرهام، ساناز و همکاران (۱۳۹۰)، ارزیابی توان توسعه اکوتوریسم استان اصفهان (مطالعه موردی: روستای اشکوند و مناطق اطراف آن، محیط زیست و توسعه، سال دوم، شماره ۴، ص ۷.
۵. تقوایی، مسعود و همکاران (۱۳۹۰)، مکان‌یابی دهکده‌های گردشگری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل SWOT منطقه موردی: ساحل دریاچه کافت، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۲، ص ۹۹.
۶. درام، اندی، آلن مور (۱۳۸۸)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی و مدیریت اکوتوریسم، ترجمه محسن رنجبر، نشر آبیژن، تهران، ص ۱.
۷. دوها بوچسبام، برناردو، ۱۳۸۴، طبیعت‌گردی و توسعه پایدار در کاستاریکا، ترجمه سولماز یگانه، ص ۲.

۸. عبداللهی، عیوض (۱۳۸۶)، اکوتوریسم سازگار با حفاظت از محیط زیست و پایداری منابع طبیعی، ششمین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران، صص ۶-۲.

۹. مافی، عزت‌الله و مهدی سقایی (۱۳۸۳)، مدلی ترکیبی برای توسعه فضایی گردشگری روستایی، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۳، صص ۱۶۸.

۱۰. نوحه‌گر، احمد و همکاران (۱۳۸۸)، ارزیابی قابلیت‌های گردشگری جزیره قشم با بهره‌گیری از مدل مدیریت استراتژی SWOT، جغرافیا و توسعه، شماره ۱۵، صص ۱۰-۱.

11. Tremblay, P. (2006). Desert Tourism Scoping Study, Desert Knowledge CRC, Report 12, Australia, Charles Darwin University. 4p.
12. Jiang, J. (2008). Evaluation of the Potential of Ecotourism to the Contribute to Local Sustainable Development: A Case Study of Tengtou Village, China, Massey University, New Zealand. 23p.
14. Boo, E. (1992). Ildlands and human needs. WHN Technical Paper, Washington DC: WWF and USAID.
15. Wells, M. P. (1993). Neglect of biological riches: The economics of nature tourism in Nepal. Biodiversity and Conservation, Vol 2: 445-464.
16. Deng, J., B, King and B, Thoma. (2002). Evaluation natural attractions for tourism, Annals of Tourism Research, Vol. 29, No. 2: 422-438, 2002- 2002
17. Jia, L., G, Hong and C, Shengkui. (2007). Evaluation of regional tourism competitiveness: a case study of southwestChina, Ecological Economy No 3:393-404